

Zalai PaNaNet Hírek

„Összeköt a természet” • Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság • 8229 Csupak, Kossuth u. 16. • www.bfnp.hu • 1. szám • 2018. nyár

Nyugat-Pannónia természetvédelmi hálózata

A Kis-Balaton gazdag madárvilága a határtérség többi vizes élőhelyéhez hasonlóan vonzza Európa hobbimadarászait.

Fotó: Lelkes András

2008 óta működnek szorosan együtt a nyugat-magyarországi és burgenlandi natúr- és nemzeti parkok. Elkötelezettségük és tapasztalataik az ökoturizmus kínálatának fejlesztésében vagy az infrastruktúra kialakításában határokon átnyúló, a Duna menti Szigetközi Tájvédelmi Körzettől északon, az Írott-kő Natúrparkon át a Kerkáig a szlovén határon, délen.

A PaNaNet+ utódprojektben az Interreg V-A Ausztria-Magyarország program keretében a partnerek kompetenciája képezi a fenntartható, innovatív természeti turisztikai ajánlatok fejlesztésének és optimalizálásának alapját. A védett természet a nyugat-pannon térségben egész

éven át élvezhető – a sík vagy dombos táj, de mindezekelőtt a pannon éghajlat teszi ezt lehetővé. Ezt az előnyt, és a hangulatában is jó határokon átnyúló együttműködést a projektpartnerek most 2020-ig számos tevékenység javára fordítják. Erre összesen hárommillió eurós költségvetés áll

rendelkezésre. Ebből a projektben részt vevő három magyar nemzeti park (Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság, Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság, Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság) összköltségvetése mintegy 1,5 millió euró.

A védett területek növelik az életminőséget
A közös természeti és kulturális örökség védelme, a védett területek fontosságának megismertetése az életminőség szempontjából, a helyi lakosság számára ugyanakkor diverzifikált hozzáadott érték képzése – így lehet összefoglalni a PaNaNet+ általános céljait.

Az Alpok nyúlványai és a Balaton-felvidék, a Duna és a Mura között fekvő 16 védett terület a hihetetlenül sokféle élőhelytípussal és a benne élő állat- és növényfajokkal rendkívül vonzó vidék a természet szerelmesei számára. Ezt a régiót lehet és kell egész éven át látogatható természeti úti célként még erősebben pozicionálni Európa szívében. Ezek a natúr- és nemzeti parkok régóta nélkülözhetetlen imázshordozóvá váltak a turizmus számára.

Napirenden

A projektfejlesztés során minden partner meghatározta a természeti

élménykínálatának továbbfejlesztésére irányuló konkrét igényét, figyelembe véve mindkét ország turisztikai stratégiáját. Többek között a következő tevékenységek megvalósítását tervezik a partnerek: a védett területek látogatói infrastruktúrájához kapcsolódó új működési és tervezési iránymutatások kialakítása, a környezeti nevelés minőségi kritériumainak meghatározása, kétoldalú sajtóutak szervezése természetélmény témában, információs táblák kihelyezése, a PaNaNet régió útikalauzának elkészítése, egy osztrák-magyar szakmai szótár kiadása a

természetvédelem és a természeti élmények témakörében, valamint önkéntes programok megvalósítása a védett területeken.

Burgenlandban ismét mind a hat natúrpark és a Fertő-tó – Fertőzug Nemzeti Park részt vesz a projektben, ehhez csatlakozott a Burgenland Tourismus (A Természeti Élménynapok továbbfejlesztése). Magyarországon három nemzeti park működik együtt (összesen tízből): Fertő-Hanság, Balaton-felvidék és Őrség. Természetesen a következő újságok rendszeresen beszámolnak a projekt megvalósításának mérföldköveiről.

A PaNaNet+ szereplői

Tájvédelmi körzetek, natúrparkok, nemzeti parkok

Ki és hol?

Egy összetett pályázat kidolgozása nemcsak tervszerű határon átnyúló együttműködést, hanem hozzáértést is feltételez minden releváns területen. A Regionalmanagement Burgenland (RMB) két munkatársa, DI Thomas Böhm és Mag. Andrea Sedlatschek által koordinált projektpartnerek jó két évvel ezelőtt kezdték el körvonalazni a közös célokat és felvázolni az ezek eléréséhez szükséges tevékenységeket.

Fotó: Natúrpark Neusiedler See - Leithagebirge / Címadom

Partnerek északról délre és nyugatról keletrre

A PaNaNet+ projekt vezető partnere a Burgenlandi Natúrparkok Munkaközössége az RMB szervezeti struktúráján belül. Az előző 2008–13-as projektidőszakhoz hasonlóan a Fertő-tó – Fertőzug Nemzeti Park is a hálózat tagja. Az ökoturisztikai és marketing célkitűzések kiemelt szakmai felelőse és gondozója a Burgenland Tourismus. A magyar oldal védett területeinek természetvédelmi kezelői a Fertő–Hanság, az Őrségi és a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság. Stratégiai partnerként – tehát nincs pénzügyi szerepvállalásuk a projektben – Burgenland Tartomány Iskolatanácsa, a Pedagógiai Főiskola (Eisenstadt), az Osztrák Natúrparkok Szövetsége és a Burgenlandi Természetvédelmi Szövetség vesz részt.

Hol és miként jelenik meg a faji sokszínűség, hol található a legérdekesebb élőhelyek? A következő területek képezik a régió közös természeti örökségét:

Fertő tó – Lajta-hegység Világörökség Natúrpark

Az ökoszisztéma palettája a Lajta-hegység erdővel borított gerincétől, a meszes homokkőven található száraz gyepeken át egészen a nádas övezetig és a Vulka kicsiny deltájáig terjed. Ezernyi cseresznyefa díszíti a tájat. E natúrpark a Ramsari Egyezmény hatálya alá

Számos kőfejtő működött egykoron a Lajta-hegységben. Egy natúrpark-felfedező túra során ezen felhagyott kőfejtőkben akár fossziliákra is bukkanhatunk a mészkőben.

tartozó területek, illetve a Fertő-táj az UNESCO világörökség része.

Fertő tó – Fertőzug Nemzeti Park

Ausztria második legrégebbi nemzeti parkja, amelyet a Természetvédelmi Világszövetség (IUCN) elsőként ismert el és az első határon átnyúló park is volt, amely a tómedence déli és keleti részét foglalja magába termé-

Fotó: Balaton-felvidéki NPI

A nemzeti parkok kiemelt feladatuknak tekintik a természeti túravezetők képzését, ahogy ezt a Kerka-völgyben is teszik.

szetes homokgátakkal, szikes tavakkal, a fajgazdag szikes legelők maradványfoltjaival és a Hanság, az egykori lappidék részeivel.

Fertő–Hanság Nemzeti Park

A déli tómedencehez kapcsolódóan kiterjedt nádas öv húzódik, amelyhez a Répce mentén és a nagy részben természeti rekonstrukción

átessett lappidéken, a Hanságban rét- és erdőterületek csatlakoznak. A terület geológiáját a fertőrákosi kőfejtőben lehet tanulmányozni.

Szigetközi Tájvédelmi Körzet

A Duna a földtörténeti idők során egy óriás szigetet „púpozott fel” (amely a terület német nevében érhető tetten: Kleine Schüttinsel) a főág és a Mosoni-

szőlőültetvényekkel, sövényekkel, eperföldekkel, gesztenyésekkel és nedves rétekkel. Az erdőt szelídgesztenyével elegyes gyertyános-tölgyesek alkotják. A nagymartoni dombokon a füleskuvik is költ.

Lánzséri-hegyek Natúrpark

Ez az Alsó-Ausztriáig ívelő természetvédelmi terület változatos kultúrtájával első sorban a túrázókat és a kerékpárosokat vonzza. Az útvonalak egyebek mellett a Pál-hegyre (Pauliberg), Ausztria „legfiatalabb” vulkánjához, a lánzséri váromhoz és a rekonstruált schwarzenbachi kelta településhez vezetnek.

Geschriebenstein Natúrpark

A 884 méter magas Írott-kő körüli, határon átnyúló területet foglalja magába. A hegyen lévő kilátó pártatlan körpanorámát nyújt az Alpoktól a Kisalföldig, egész évben látogatókat vonzva. Kiterjedt gyertyános-töl-

Fotó: archivum - Őrségi NPI

Az Őrségi Nemzeti Parkban ne csak a természetre, hanem az egyedülálló kulturális és épített örökségre is szánjunk időt.

gyesek és bükkösök uralják, déli lejtőin pedig szárazgyepek, illetve szőlőkertek, gyümölcsösök formálják a tájképet.

Írott-kő Natúrpark

A Kőszegi-hegység magashegységi jellemzőket is mutat: a meredek szikla-

falakon olyan növények élnek, amelyek a hidegmedves klímát szeretik, a déli fekvésű meredélyeken viszont mediterrán fajokkal lehet találkozni. Magyarországon számos növényfaja csak itt fordul elő. Megemlítendő még az a több száz forrás is, amely a natúrparkban ered.

Ság-hegyi Tájvédelmi Körzet

A több millió éves vulkán maradványa, a Ság-hegy kimagaslik a környező Kisalföld síkjából. A hegy tetejét bazaltbánya termelte le, a követ főképpen a vasútépítésekhez használták fel. A terület 1975 óta áll természetvédelem alatt. A hegy déli lejtőin szárazgyepekkel mozaikos erdő található.

Őrségi Nemzeti Park

Magyarország délnyugati sarkában 2002-ben alapították ezt a nemzeti parkot. A kultúrtáját kisléptékű, mozaikos szerkezet jellemzi, láprétejein jégkori reliktumfajok tenyésznek, forrásaiból

bormúzeum (Moschendorf) számítanak a legszebb kirándulási céloknak.

Rába–Őrség–Goricko Natúrpark

A határtérség sokszínűsége leginkább a trilaterális natúrpark osztrák oldalán válik láthatóvá: változatos táji formák, nyelvek, a Rába menti helyi ízek és kedves dombok jellemzik a területet. Elszórt házakból álló szórványtelepülések, szeresfalvak, nadrágszj parcellák, fajgazdag rétek adnak a túrázóknak hosszan tartó élményt.

Balaton-felvidéki Nemzeti Park

Erdők, mezők, lappok adják otthonát a Balaton-felvidék sajátos flórájának és faunájának. A nemzeti parkhoz tartoznak a Tapolcai-medence láprétejei vagy a Keszthelyi-hegység több kilométeres barlanglabirintusai is. A Kis-Balaton a hobbiornitológusok első számú célterülete.

Fotó: Fertő-Hanság NPI / Pellingner

Tiszta időben a Fertő tó keleti partjáról a Schneeberg egyedülálló panorámája tárul elénk.

kristálytisza víz csobog. A gazdag kulturális örökséget nemcsak templomok, parasztházak és haranglábak alkotják, hanem a fazekas mesterség is nevezetes.

Mura-menti Tájvédelmi Körzet

A Mura magyarországi partján található ez a védett terület a szinte érintetlen vadonban. Az 50 km hosszú partszakaszon számtalan természetes biotóp őrződött meg. Kis szigetek, kavicszátonyok fékezik a víz sodrását, az elhagyott folyókanyarulatokat sűrű ártéri fűz- és nyárfaerdők veszik körül. Különösen gazdag a halfauna.

Kerka mente

A Kerka bár Szlovéniában ered, legnagyobb részét Magyarországon folyik. A közösségi jelentőségű (Natura 2000) területhez tartozik az Őrség déli része, Göcsej nyugati fele és a Hetés egy része, amelynek a sík Murapart adja a lezárását. A hagyományos gazdálkodási módoknak köszönhetően botanikailag értékes rét- és legelőterületek maradtak meg itt.

Weinidyle Natúrpark

A pannon síkságba történő átmenetet a Pinka és a Strém völgyében mozaikos táj jellemzi: a szőlők mellett nagy fajgazdagságú mező-, erdő- és ligetes foltok váltakoznak, ezek adják a térség értékét. A szentkúti pincesor (Heiligenbrunn) és a nagysároslaci

Fotó: Burgenländische Naturpark

Az első PaNaNet projekt egyik legnagyobb sikertörténete a burgenlandi natúrpark iskolák és óvodák létrehozása volt.

Zala megye a természet kincsestára

Alsószerénye, Mura-kanyar a Hódvár Vízitúra Kikötővel

Foto: Lelkes András

Bemutatva megvédeni a természet értékeit

Beszélgetés Puskás Zoltánnal, a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság vezetőjével

A PaNaNet (Pannonian Nature Network) együttműködés már a második uniós támogatási ciklusban zajlik osztrák és magyar nemzeti, illetve natúrparkok részvételével. A program keretében Zalában főleg ökoturisztikai, szemléletformálási célú fejlesztések valósulnak meg, de persze nem csak azok. Nagy hangsúlyt kap a Mura és Kerka menti ökoturizmus, különös tekintettel a vízi turizmus népszerűsítésére. A projekt egyik kiemelkedő célja a természeti élmények átélési lehetőségeinek biztosítása a speciális igényű látogatók számára az előttük fennálló akadályok megszüntetésével – mondta el beszélgetésünk során Puskás Zoltán, igazgató.

– Szokás mondani, hogy a természet nincs tekintettel országhatárookra. E gondolat mentén jött létre a PaNaNet projekt?

– Tulajdonképpen igen, és a közös munka során aztán kiderült, hogy a természet védelmével foglalkozó osztrák és magyar szervezetek együttműködésének is magától értetődő, „természetes” módon folytatódnia kell a jövőben – fogalmazott Puskás Zoltán. – A közös munkálkodással kapcsolatos jó tapasztalatok, valamint a megvalósult fontos fejlesztések adták meg az alapját, hogy amikor a program első, 2008-ban indult szakasza lezárult, a folytatást az érintettek 2016-ban szinte közfelkiáltással határozták el. Az újabb, immár PaNaNet+

néven futó projekt keretében Zalában két helyszínen, különböző célkitűzést szolgáló, természetturisztikai infrastruktúra-fejlesztést valósítottunk meg. Az egyik annak a muraszemenyei Hódvár Vízitúra Kikötőnek a fejlesztése, amely az első projekt támogatásából épülhetett meg. A térség vízi turizmusának népszerűsítése céljából 2018 és 2019 júliusában kétnapos vízi fesztivál kerül megrendezésre Kerkaszentkirály és Muraszemenye környékén. Vízitúra vezetőik képzését is megvalósítjuk nemzetközi sztenderdek alapján. A másik helyszín pedig a Kápolnapusztai Bivalyrezervátum, ahol a látogatóhely biztonságos és élményszerű bejárhatóságát szeretnénk lehetővé tenni a különböző

Puskás Zoltán, igazgató (BfNPI)

fogyatékkal élő látogatók (mozgássérültek mellett pl. a vakok és gyengén látók, hallássérültek) számára is. De ezeken túlmenően több, kapcsolódó programot is köszönhetünk az együttműködésnek, amelyek ötletei a közös gondolkodás során merültek fel.

(folytatás a 6. oldalon)

Foto: Toth Szabolcs

Kis-Balaton 4. oldal

Foto: Sinka Gábor

Keszthelyi-hegység 7. oldal

Foto: Lelkes András

Mura-menti TK és Kerka-völgy 9. oldal

Zöld turizmus, környezeti nevelés, gazdasági fejlődés

A PaNaNet régió a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság működési területéből a Zala megyei részt foglalja magában, amelyen belül országos védettséget élvez a nemzeti parkhoz tartozó Kis-Balaton és Keszthelyi-hegység, továbbá különálló területként a Mura-menti Tájvédelmi Körzet. Nemzetközi viszonylatban is rendkívül jelentős természeti értékek tárházát őrzi e térség.

Az első PaNaNet projektben elért eredmények és a partnerek között kialakult jó munkakapcsolat kiváló alapot teremtettek a hosszú távú együttműködéshez. Közös arculat, honlap, kiadványok, térkép, turisztikai kínálati csomagok készültek, célzott infrastrukturális fejlesztések zajlottak le, illetve a partnerek számos rendezvényen népszerűsítették a közös célokat, saját és egymás védett természeti területeit. Igazgatóságunk gondozásában, az első projekt során jelent meg például a PaNaNet régió 16 védett területét bemutató, "Összeköt a

természet" című képes album - magyar és német nyelvű leírásokkal, grafikákkal, térképekkel. Az új projektnek az ökoturisztikai kínálatfejlesztésen túl a környezeti nevelés, valamint a fogyatékkal élők természeti élményszerzésének elősegítése is fontos része, amely tekintetében mintarégió kialakítása a cél.

A gondosan megőrzött természeti értékek az itt élők életminősége és a gazdasági fejlődés szempontjából is fontosak, a turizmus-marketing számára nélkülözhetetlenek. A látogatók egyre nagyobb részét a természetből és a kultúrából eredő látványosságok kombinációja vonzza. Erősíteni kívánjuk együttműködésünket a különböző helyi, térségi szolgáltatókkal is, akik a természetvédelem potenciális nagykövetői lehetnek.

dr. Kopek Annamária
osztályvezető,
Józsa Erika
ökoturisztikai szakreferens

Fotó: Fejes Éva

Kis-balatoni látkép a Kányavári-szigetnél

Kis-Balaton: Matula bácsi nyomdokain

Az érintetlen természet és megannyi kultúrtörténeti emlék is várja a látogatókat a Kis-Balatonnál. A táj felfedezése mellett kikapcsolódásra is lehetőség nyílik például a Kápolnapusztai Bivalyrezervátumban vagy a Kányavári-szigeten.

A Kis-Balaton legnagyobb része kizárólag szakvezetéssel látogatható, így az egyik legkedveltebb látnivaló, a Fekete István Emlék hely és a közelében található Matula-kunyhó is. Az író és műve, a Tüskevár elválaszthatatlan ettől a tájtól, a kirándulás résztvevői akár úgy is érezhetik, hogy ők maguk is a regény szereplői, s mint a hajdaniak, együtt élnek a tájjal. A térség emblematikus, körülbelül másfél órás túrája nyaranta rendszeres időközönként indul (keddtől péntekig 10 és 13 órakor, szombaton 10 órakor), de csoportok számára szükséges a bejelentkezés. Ősztől tavaszig pedig csak előzetesen egyeztetett időpontban indítják a programot.

– Ez rendkívül élménygazdag és információdús, kifejezetten családok és minden korosztály számára ajánlott kirándulás – kezdte Fejes Éva, a Balaton-felvidéki Nemzeti Park

Igazgatóság ökoturisztikai referense a sok látnivalót kínáló út bemutatását.

– Nagyon rövid gyalogos szakaszt teszünk meg, de annyiféle, változatos élőhelyet érintünk a rövid sétánk során is, hogy a Kis-Balaton lényegét be tudjuk mutatni. Nemcsak a természeti értékekről és a tájról, hanem a kulturális hagyatékáról és értékekről is nagyon sok szó esik, amely elválaszthatatlan a területtől. Így a látogatók megismerhetik a régi pákászeletet, a halászati eszközöket és Fekete István szellemi örökségét.

A Kis-Balaton más része is tartogat meglepetéseket: a Kápolnapusztai Bivalyrezervátum a térség kedvelt kirándulólhelye. A hatalmas és méltóságos állatok sokakat lenyűgöznek.

– Ez az ország legnagyobb látogatható bivalycsordája. Nyáron az állatok kint vannak a legelőn, ilyenkor pettyezik az egész tájat. Nagyon szép természeti

A kíváncsi szemeknek a bivalyrezervátumban is van mit nézniük

környezetben, 150 hektáros területen van a rezervátum. Maga a tér is vonzó, különösen a gyerekek számára, akiknek a hangja és az energiája elfér ebben a térben. Ha távolról nézzük a bivalyokat, a szépségük, ha közelről egy-egy példányt, akkor ereje, tömege, látványa magával ragadó. Látványos, amikor dagonyáznak, és az is nagyon szép, amikor csak békésen legelésznek.

A hatalmas állatok mellett békésen élnek a kisebb és fürgé ürgék is, Zala legnagyobb kolóniájában. A gyerekek számára mindig nagy élményt jelent, ha meglátnak egy-egy futkározó kis rágcsálót. Az is nagy élmény – és nemcsak a kicsiknek, hanem a felnőtteknek is –, ha lovaskocsival járhatják be a bivalyrezervátum egy részét.

– A terület a bivalyokkal, az állatsimogatóval és játszóterével kedvelt kirándulólhely – mutatta be Kápolnapusztát Fejes Éva. De induljunk tovább, hiszen mindenkit vár a szabadon látogatható és kedvelt kirándulólhely, a Zalavár melletti Kányavári-sziget is. Az ide vezető, fából készült híd már önmaga is szemet gyönyörködtető, innen

Fotó: Korbély Barnabás

letekintve pedig pazar látvány tárul a turista szeme elé: a víz, a tükrén lebegő tündérrózsa és vízitökmező, a parti növényzet és az úszó, vagy repkedő madarak látványában sokáig lehet gyönyörködni.

– A szigeten végigvezet egy tanösvény és két kilátó is található itt. Gyönyörű kilátás nyílik a nyílt vízfelületekre és a szigeten horgászni is lehet – szólt a szabadon látogatható területről az ökoturisztikai referens.

A Kis-Balaton fokozottan védett területei – az értékek megőrzése érdekében – kizárólag előzetes bejelentkezéssel és szakvezetéssel látogathatók.

– Ez egy háromórás egyéni, exkluzív program: aki lefoglalja az időpontot, azt viszi ki a szakvezető. A látogató itt teljesen megismerheti a Kis-Balatont. A túra érinti a Diás-szigeten lévő Fekete István

Foto: Cserjés Gábor

Kis kócsag eredményes vadászat után. A Kis-Balaton a vízi madarak paradicsoma

Foto: Fajcs Éva

A fokozottan védett terület kizárólag előzetes bejelentkezéssel és szakvezetéssel látogatható

Július 7-én Bivalyfesztivál

A Kápolnapusztai Bivalyrezervátumban július 7-én rendezik meg a hagyományos bivalyfesztivált. Az egész családnak élményt nyújtó program a bemutatóhely legnagyobb nyári rendezvénye. Környezeti neveléssel foglalkozó szervezetekkel, kirakodóvásárral, kézműves portékákkal, helyi termelők minőségi áruival várják a látogatókat. A gyerekeknek kézműves játszótér és animátorok kínálnak szórakozási lehetőséget. A helyszínen bivalyhúsból készült ételek is kóstolhatók. A bemutatóhely ezen a napon 9-től 18 óráig tart nyitva.

Foto: Somlai Szilárd

Kápolnapusztán az ország legnagyobb látogatható bivalycsordája várja a látogatókat. Lenyűgöző őserő

Fotó: Jagosits Szilárd

A Kányavári-szigetre vezető fahíd a Kis-Balaton egyik szimbóluma. Aki átkel rajta, odabenn tanösvényt és kilátókat is talál

Emlékhelyet és Matula-kunyhót, de a fókuszban a vizes élőhelyek megtekintése és azok élővilága áll, különösképpen a madárvilágé. A Kis-Balaton nemzeti közeli jelentőségű madárelőhely, nagyon sok, közel háromszáz fajt figyeltünk meg. Ennek közel fele itt

is költ és a vonulásban is fontos szerepe van a területnek. A madárvilág szokta leginkább magával ragadni az idelátogatót – mesélte Fejes Éva.

A természet megannyi csodája mellett a régi korokat is őrzi a Balaton-felvidéki Nemzeti Park.

Vörsön található egy háromszáz esztendő tájház.

– Ez a legjobb állapotban fennmaradt talpasház. Régen a Kis-Balaton környéki településeken ez volt a meghatározó építészeti stílus. Ez az épület oly mértékben autentikus, hogy a berendezését, a megtekinthető

használati és dísz tárgyakat a vörsi emberek hozták ide. Hatalmas jelentősége volt, hogy a természetvédelem meg tudta menteni a pusztulástól az utolsó megmaradt talpasházat, hiszen itt tudjuk bemutatni, hogy régen a Kis-Balaton területén hogyan éltek az emberek. Ezt

ma már nehéz elképzelni, hiszen a pákászat letűnt életforma. A régi pákászemberek mindennapjait mutatja be a tájház, melyben található egy nagyon szépen berendezett tisztaszoba, egy füstökonyha kemencével, a hátsó szobában pedig megtekinthetők régi, halászathoz és

állattartáshoz szükséges eszközök, valamint a nádaratók és sássoncok kellekei.

Ennél az épületnél a Tájházak napja alkalmából családi programokra is várják a látogatókat: néptáncal, népzenevel és népi játékokkal.

Keszey Ágnes

Bemutatva megvédeni a természet értékeit

(folytatás a 3. oldalról)

– A Mura és a Kerka környéke ezek szerint kiemelt figyelmet kap az együttműködésben.

– A program egyik hozadékként említhetem, hogy a nemzeti park hagyományos és szélesebb körben ismert értékei (a zalai Kis-Balaton és a Keszthelyi-hegység, illetve a Veszprém megyei

és a somogyi területeink) mellett ráirányította a figyelmet erre a különálló, ám ugyancsak kiemelkedő természeti értékeket rejtő térségre, amelyet további, kapcsolódó projektek is érintenek. Az egyik keretében a Mura-Dráva-Duna Bioszféra Rezervátumot szeretnénk otoldalú együttműködéssé bővíteni.

Ausztriát, Szlovéniát, Horvátországot és Szerbiát is érinti a projekt, amely során az ember és a természet közti kiegyensúlyozott kapcsolat létrehozása és bemutatása lenne a cél. Ez lehet az első bioszféra-rezervátum a világon, amelyet nemzet együttműködésében valósul meg. További két pályázati program is érinti a Mura-Dráva térséget. Az egyik során kerékpározható utak 700 kilométeres hálózatát tárjuk fel és jelöljük ki ugyancsak Ausztriától Szerbiáig.

A pályázati program a kitáblázást, illetve információs pontok létesítését is magában foglalja. Egy másik programban a környezeti nevelésre fektetjük a hangsúlyt: Tornyiszentmiklóstól Murakeresztúrig zalai iskolákkal, óvodákkal működünk együtt,

a gyerekeknek erdei iskolai foglalkozások keretében mutatjuk be a folyók menti természeti értékeket, a rájuk leselkedő veszélyeket, megóvásuk jelentőségét és módjait.

– Ezek a programok nagyjából a természet bemutatásáról szólnak. Hogy érzi, az értékek védelme és a közönség elé tárása harmóniában van a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság területein?

– Arra törekszünk, hogy megteremtjük ezt az egyensúlyt. Egyébként úgy vélem, hogy a természeti értékek bemutatása jelentős mértékben hozzájárul a megvédésükhöz is. Elvégre, ha az emberek tudják, hogy milyen természeti értékek közelében élnek, azok miért fontosak számukra, és mit tehetnek a megóvásuk érdekében,

mindezeket a szempontokat nyilván figyelembe is veszik a mindennapi életük során.

– Mit tapasztalnak a PaNaNet projekt során: mi az osztrák, és mi a magyar természetvédelem erőssége? A feleket mit tanulhatnak egymástól?

– Úgy látom, mi elsősorban éppen a természeti értékek bemutatása terén vehetünk példát az osztrák kollégáktól. Amit például a Fertő-Hanság Nemzeti Park osztrák testvér nemzeti parkja a Fertő-tónál létrehozott, az szerintem nem csak nekünk, magyaroknak szolgálhat példaként. Fantasztikus madármegfigyelési infrastruktúrával rendelkeznek, amely nagyon népszerű a látogatók körében – hasonló létrehozása lenne a célunk idehaza is. Elvégre a Balaton

térsége az ország második leglátogatottabb turisztikai célpontja, rengetegen töltik itt a szabadidejüket, nekünk pedig fontos feladatunk, hogy közel vigyük hozzájuk a természetet például tematikus látogatóhelyek, tanösvények segítségével. A legmelegebb nyarakon is vannak hűvös, esős napok, ilyenkor a strand helyett alternatíva lehet egy kiadós erdei séta vagy egy látogatóközpont megtekintése. Arra törekszünk, hogy minél több ilyen lehetőséget kínálhassunk az embereknek.

V. A.

Impresszum

Ez a kiadvány az INTERREG V-A Ausztria Magyarország Program – ATHU003 számú – PaNaNet+ című projekt keretében készült.

Kiadja a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság. (8229, Csopak, Kossuth u. 16. Telefon: +36/87/555-260. E-mail: bfnp@bfnp.hu. Honlap: www.bfnp.hu)

Felelős kiadó: Puskás Zoltán igazgató. Szerkesztés: Zalai Hírlap Szerkesztősége (8900, Zalaegerszeg, Ady u. 62. Levélcím: 8901 Zalaegerszeg, Pf.: 25. Telefon: 92/502-200. E-mail: zalaihirlap@zalaihirlap.hu).

Nyomtatás: Oláh Nyomdaipari Kft. (1756 Budapest, Pf.: 45. Tel.: 1/278-50-00. E-mail: olahnyomda@olahnyomda.hu)

Keszthelyi-hegység: a föld mélyétől a hegytetőig

A Keszthelyi-hegység az ország egyik, turistaútvonalakkal legjobban feltárt területe. Vagyis ugyancsak párját ritkító természeti értékei könnyen hozzáférhetők a természet iránt érdeklődők számára.

Fotó: Sinka Gábor

Ősbükkös a Tátika-hegyen. A tetőn várrom és fenséges kilátás várja a kirándulót

Ezeknek az értékeknek a megóvására 1982-ben jött létre a Keszthelyi-hegység Tájvédelmi Körzet, mely az 1997-ben alapított Balaton-felvidéki Nemzeti Parknak az első pillanattól fogva fontos tájegysége lett. A természeti értékek védelme érdekében a Nemzeti Park területét 2002-ben további területekre terjesztették ki, de a Natura 2000-es (közösségi jelentőségű) területek kijelölése során is számos értéket sikerült természetvédelmi oltalom alá helyezni a környéken. Elmondható, hogy a hegység szinte teljes területe valamiféle természetvédelmi oltalom alatt áll, amit például az itt megtalálható közel 80 védett és fokozottan védett növényfaj indokol.

– A Keszthelyi-hegység földtani szempontból is különleges képződmény – kezdte a terület bemutatását Sinka Gábor, a nemzeti park természetvédelmi őre. – Északi része bazalt, a déli alapvetően dolomit. Utóbbiról tudni kell, hogy nem jellemző rá az a fajta kémiai mállás, mint például a mészkőre, ennek a kőzetnek az esetében fizikai aprózódás figyelhető meg. Ez sok mindent meghatároz a térségben. A hegységben található, észak-déli kitétségű hegygerinceken figyelhető meg az úgynevezett dolomit-hatás, amikor az északi, illetve a déli lejtőn, egymástól akár 50 méterre egészen más mikroklíma, és ennek megfelelően más-más növénytársulások alakulnak ki. Délen karsztbokorerdőket, melegkedvelő

tölgyeseket, sziklagyepet találunk; míg északon karszterdők, gyertyános tölgyesek, sziklai bükkösök váltakoznak.

A különleges mikroklímának köszönhető az is, hogy a Keszthelyi-hegységben – melynek legmagasabb pontja a tengerszinttől alig 400 méterre van – magashegyi növényfajok is megjelentek (cifra vagy medvefű kankalin – *Primula auricularia*).

A hegység északi és déli része közt kisebb-nagyobb medencéket találunk, mint például a Szántói-medence és a Vindornya-medence.

A terület fontos értéke a Vindornya-láp, melyen az 1970-es évekig tőzgebányászat zajlott, majd ennek felhagyása után nagyon értékes, másodlagos láp alakult ki. Itt vidrák, cigányrécék, kócsagok, vadmacskák élnek viszonylag háborítatlanul, hiszen a láp nehezen járható, így védi meg magát és a benne élő növény- és állatfajokat.

– Azok a turisták, akik megfelelő érdeklődéssel és alázattal közelítenek a természet értékeihez, könnyen juthatnak élményekhez ezen a területen – folytatta Sinka Gábor. – A

jól jelölt turistaútvonalak mellett számos tanösvény is segít a hegység természeti értékeinek megismerésében. Nemzeti parkunk hozta létre például a balatonyöröki Szépkilátótól induló és Balatonedericsig 8,5 kilométeren át húzódó Pele Apó Tanösvényt, mely 38 állomáson mutatja be az erdő titkait.

És ha már Balatonederics szóba került: a falu feletti hegyen, éppen Zala és Veszprém megye határán található hazánk hatodik és a Dunántúl második leghosszabb barlangja, a

Csodabogyós-barlang, melyben a természet megismerésének igazi kalandja vár mindenkit.

A Keszthelyi-hegység bővelkedik kisebb, akár hétköznapi séta keretében meglátogatható barlangokban is. Ezek a Vadlánylik-barlangok, melyekből meglepő módon négy is található a térségben: Gyenesdiás, Vállus, Rezi és Vindornyaszőlős is csalogatja a turistát ilyen látványossággal. Az elnevezés hallatán szabad asszociációval bárki kialakíthatja a maga elképzelését a névadás körülményeiről. Sinka Gábor viszont tudja az igazit – illetve annak több változatát is.

– A Festeticsek a 17-18. században telepítettek a térségbe Németországból erdőművelő embereket – mesélte a természetvédelmi őr. – Ők magukkal hozták a saját kultúrájukat, meséiket,

és ezek idővel beépültek a helyi folklórhoz. Ilyen a vadlány-sztori is, amelynek két leágazása van. Az egyik szerint a vadlányok erdei lények, de jószándékúak, a tündérekhez hasonlóak, akik sokszor segítik az embert erdei tévelygése során. A másik pedig egy szerelmespárról szól, a gazdag lány és a szegény fiú szerelméről, amit előbbi család nem néz persze jó szemmel. Megölik, vagy más változat szerint elvitetik katonának a legényt, aki aztán ott hal meg egy csatában. A szerelmes lány pedig bánatában az erdőbe menekül, ott él a Vadlánylik-barlangban. És állítólag egy-egy teleholdas éjszakán még ma is hallható bánatos éneke.

Számosak a Keszthelyi-hegység növényritkaságai is, többek közt gazdag orchidea-állományt találni itt. A kellően türelmes szemlélő előtt pedig feltárulhat az a titok is, hogy egy ilyen virág hogyan csalogatja magához a beporzó rovar.

– A légybangó nevű orchidea a virágzását úgy időzíti, hogy a nagy kabócaölő (*Argogorytes mystaceus*) hímjei már repüljenek – mesélte Sinka Gábor. – És a mi szemünknek nem tűnik fel, de a rovar számára a virág éppen egy nagy kabócaölő nőstényére hasonlít, valamint olyan illatanyagokat, feromonokat bocsát

Fotó: Sinka Gábor

Beporzó rovarra vár a méhbangó

Fotó: Sinka Gábor

Tájkép Zalaszentő környékén. A Keszthelyi-hegység szinte teljes területe élvez valamilyen természeti védettséget

ki, amelyek végképp megtevesztik a hímet. „Aki” rászáll a virágra, és addig fészkelődik rajta, míg a virágporsomagocskát tartalmazó „pollinárium” rá nem tapad mondjuk a fejére. És ezt aztán viszi tovább magával, a következő virághoz.

A hegység orchideái között van olyan is, amely a Mediterráneumból származik (méhbangó – *Ophris apifera*), ám valamilyen úton-módon a magja (például szelek szárnyán) megérkezett a térségbe. A beporzást végző rovar azonban nem jött vele, így a virág a túlélés érdekében kénytelen volt kifejleszteni az önbeporzás képességét. A megoldás működik, bár a genetikai leromlás veszélyét éppen úgy magában

hordozza, mint a beltenyészet bármelyik más élőlény esetében. Átmenetileg azonban így is megfelel a célnak – és közben (például a klímaváltozás hatásai nyomán) talán majd az a rovar is „befut”.

A hegységben több működő, illetve már felhagyott kőbánya is található, ezek a sziklafalak pedig többféle madárfajának szolgálnak otthonul. Ezek egyike a holló, a legnagyobb testű énekes madarunk, melyet Sinka Gábor is az állati intelligencia egyik megtestesítőjének tart.

- Telente figyelhetők meg, amikor Rezi vagy Tátika vára felett csapatba verődve töltik az időt ezek a madarak – mesélte. – Látszólag teljesen céltalanul „ténferegnek”

az égen ilyenkor, háton repülnek, bukfenceznek, egyéb kunsztokat mutatnak egymásnak: én leginkább egy csapat a parkban bulizó, gördeszkás gyerekhez tudom hasonlítani őket. Nem mondhatok mást: ezek a madarak ilyenkor játszanak, mert a tevékenységnek semmi praktikus haszna nincs: nem a párválasztás, nem a territórium védelme, nem a táplálékszerzés mozgatja őket. Egyszerűen jól érzik magukat együtt. Pedig sokan gondolják, hogy az ilyesfajta időtöltés csak az ember sajátja. A kutatások is számos bizonyítékát szolgáltatják már a hollók kivételes intelligenciájának. Én biztos vagyok benne, hogy van valóságalapja a Mátyás király legenda egyik elemének,

Látogatók a Csodabogyós-barlang Függőkert elnevezésű termében

Fotó: Sinka Gábor

Csodabogyós-barlang

A balatonedericsi Csodabogyós-barlang esetében nem rövidnadrágban és szandálban (vagy akár öltönyben) látogatható, az aggtelekihez hasonló barlangról van szó: itt létrákon kell kapaszkodni, szűk járatokban csúszni-mászni, adott esetben akár sáron, tócsákon átevickélni, aknában préselődni. Ám az élmény ennek köszönhetően nagyobb és maradandóbb is. A barlang az év minden szakában látogatható – előzetes bejelentkezés alapján, vezetett túrák keretében. A benti biztonságos közlekedéshez sisakra, fejlámpára (a barlang nincs kivilágítva) és barlangász overallra is szükség van, ám ez se rettentessen vissza senkit, hiszen a házigazdák mindezzel a felszereléssel ellátják a vendégeket.

Fotó: Sinka Gábor

Havasi cincér sütkérezik egy fatörzsen a Kovácsi-hegyen

Fotó: Sinka Gábor

A Rezi-várhegy. Megyénk mindkét középkori váromja a tájegységben található

Kilátótól kilátóig

Október 20-án Balatonyörökről indít ingyenes túrát 19 kilométeres távval a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság. Találkozó 9 órakor a Szépkilátónál, ahonnan Sinka Gábor természetvédelmi ór kalauzolja 7-8 órán át a résztvevőket. Az útvonal érinti a Bél Mátyás kilátót, a vonyarcvashegyi Kitaibel Pál kilátót, a Padkői kilátót, de a túrázók a Márványkőfejtő-hegyről, valamint a Batsányi kilátóról is megcsodálhatják majd a Keszthelyi-hegységet – amely ebben az időben már őszi színekben pompázik majd. A résztvevők az időjárásnak megfelelő öltözet és lábbeli mellett vigyenek magukkal enni-innivalót, esőkabátot és távcsövet is. Részletes információ: www.bfnp.hu/hu/programok

amikor Szilágyi Erzsébet egy ilyen madárral küldte el a levelét – meggyőződésem, hogy ezek az állatok ennél még bonyolultabb dolgokra is megtaníthatók.

Rezi és Tátika vára pedig nem csak a játékos hollócsapatok miatt érdemes figyelemre. Kényelmes erdei túra keretében közelíthető meg a két rom – Zala megye két megmaradt középkori kővára. Aki veszi a fáradságot és leküzdözi a hegyeket, évszázadokat utazhat vissza az időben – és nem mellékesen párját ritkító panorámában gyönyörködhet a hegyek tetejéről.

Varga Andor

A barlang nevét a bejárata mellett is látható, szúrós csodabogyó – *Ruscus aculeatus* – nevű örökzöld cserjéről kapta, melynek itt található az északi elterjedési határa.

A barlang ismert járatainak hossza immár 6 kilométer, mélysége pedig 136 méter – a három típusú túra (alap, illetve extrém 1 és 2) ennek csak töredékét érintik. A járatok elsősorban tektonikus mozgások során jöttek létre, tehát túlnyomórészt hasadékfolyosók, termek, egymással párhuzamos és egymásra merőleges aknák jellemzik. Egyes termeiben dunántúli viszonylatban sok és változatos cseppkő látható (Függőkert, Meseország), hasadékaik pedig természetes geológiai szelvényként mutatják be a felső-triász kori Edericsi Mészke Formációt.

Az alap túra hossza 400 méter, és 1,5-2 óra alatt teljesíthető, az extrém 1 vendégei 900, az extrém 2 résztvevői pedig 1000 métert tesznek meg a föld alatt. Utóbbi során érik el a látogatók a barlang bejárható részének mélypontját: a Világító Kérdőjel Mauzóleuma-terem a bejáratától csaknem 90 méteres mélységben található. De ez a túra vezet el a barlang legnagyobb „helyiségebe”, a Bál-terembe is, illetve érinti az izgalmas nevet viselő Gyönyörök-termet is. Az alap túra bármely hétköznapi embernek biztonságosan ajánlható, de a másik két

A földtörténeti múlt tárul fel a mélyben

Fotó: Sinka Gábor

változathoz sem kell barlangász előképzettség.

És ha már a Gyönyörök-terme szoba került, beszélünk kell arról is, hogy denevérek tucatnyi faja üli nászát a Csodabogyós-barlangban. Emiatt az év megfelelő időszakában, az őszi hónapokban korlátozottan látogatható a föld mélye. Ezek az állatok ilyenkor látogatható a föld mélye. Ezek az állatok ilyenkor látogatható a föld mélye. Ezek az állatok ilyenkor látogatható a föld mélye. Érdekes ugyanakkor, hogy

telelőhelyként – tehát hogy a téli álmukat itt töltsék el – Balatonederics egyáltalán nem népszerű köreibben. És nem a barlangászó turisták riasztották el őket, ez ugyanis „az ember előtti időkben” is így volt. (Ez egyébként nem volt olyan régen, a Csodabogyós-barlangot az 1970-es években kezdték feltárni, de egészen 1990-ig járatrendszere csak 30 méternyi hosszban volt ismert.)

va

Mura-menti Tájvédelmi Körzet és a Kerka-völgy

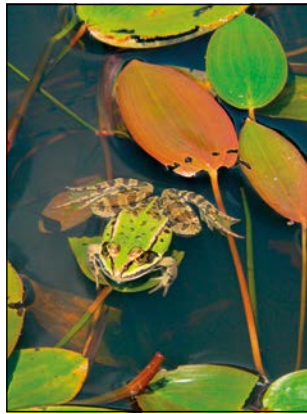
A Mura-Dráva-Duna Bioszféra Rezervátumhoz tartozó határ menti terület, a Mura és a Kerka völgye a természeti kincseit tekintve az egyik legértékesebb térsége hazánknak. Ehhez képest viszonylag későn, csak 2007-ben kapta meg a védettségét.

Lelkes András, a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság tájegység-vezető természetvédelmi őre fogalmazott így, hozzátéve, hogy Zala megye mindig is alulreprezentált volt védett területekben. A védetté nyilvánítási eljárást még néhai kollégája, Palkó Sándor kezdte meg 1990-ben, a tervdokumentációt pedig 1997-ben nyújtották be. Aztán újabb tíz évnek kellett eltelnie, hogy a Mura- és a Kerka-völgyét, annak egyes területeit védetté nyilvánítsák.

– Mindez annak ellenére történt így, hogy a tulajdonviszonyok miatt viszonylag egyszerűbbnek tűnt az eljárás, hiszen a határmentisége miatt főleg állami tulajdonú földekről, árterekről, a Zalaerdő Zrt. és a vízügy tulajdonát képező területekről beszélünk, de 1998-ban maga a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság is vásárolt meg volt termelőszövetkezeti ingatlanokat – magyarázta Lelkes András. – A védetté nyilvánítást követően 2012-ben történt egy újabb fontos előrelépés, a terület UNESCO védettségi kategóriát is kapott, része lett annak a horvát-magyar Mura-Dráva-Duna Bioszféra Rezervátumnak, amely egészen Gemencig terjed. Ugyan

a Mura-völgye ennek csak kisebb részét adja, de természeti értékeit tekintve ugyancsak jelentős.

Lelkes András hozzátette: a 454 kilométer hosszú Murának csak a legalsó, 50 kilométeres

Szúnyogra lesett, fotóssal találkozott ez a béka

Egy murai vízitúra ilyen emlékekkel ajándékozta meg az embert

Vízitúra a Murán. Megismertet a természet szépségével, erejével - és önmagunkkal

Akinek szerencséje van, a folyóparton az emelőhálós halászat rejtelmével is megismerkedhet

szakasza, s jellemzően annak is a bal partja tartozik Magyarországhoz, ám természetvédelmi szempontból jelentősége felbecsülhetetlen. Maga a folyó rendkívül gyors sodrású, a medrét kavics borítja, a kilométerenkénti 30-35 centiméteres esése pedig kifejezetten nagynak számít. A természetvédelmi örösszehasonlításként megemlíti, hogy az Alföldön a Tisza esése mindössze fél-egy centiméteres, míg a

gazdálkodási formák alakultak ki, itt a halászatnak és a legeltető állattartásnak volt jelentősége, míg az erdőgazdálkodás kiegészítő tevékenységnek számított.

Lencsevéken az óvatos vidra, mely zsákmányát fogyasztja éppen

A Mura holtágai élőhelynek és élménynek is különlegesek

Dunáé a Dunakanyarban, ahol az egyik leggyorsabb a folyó, 15 centiméteres.

– A Mura egyik legfontosabb természeti értéket az adja, hogy Európában az ilyen természeti állapotú folyók, folyószakaszok ritkaságnak számítanak – folytatta Lelkes András. – Maga az ártéri környezet olyan vízi világot alakított ki, amire kevés helyen van példa. Ezek az ártéri élőhelyek gazdasági szempontból is jelentősek. Az évszázadok során itt teljesen sajátos

Az ártéri erdőtípusok ma többségében már eltűntek Magyarországról, a Mura mentén azonban csak ilyenekkel találkozhatunk. Az ártér magasabb részein keményfás, tölgy-köris-szil ligeterdők alakultak ki, amelyek az alkotó fajok miatt értékes gazdasági erdők voltak. A vízhez közelebb pedig puhafás, fűz-nyár ligeterdők találhatóak s itt még érvényesül a szukcesszió, azaz nem az ember ilteti a fákat, hanem természetes úton keletkezik az erdő.

A Mura madártávlatból. Mindig hasznos egy másik nézőpont, hogy az ember rádöbbenjen, milyen csodálatos helyen él

Vízi fesztivál a Murán és a Kerkán

Családi programokkal, játékos és ügyességi versenyekkel várja az érdeklődőket a Mura és a Kerka folyókon július 14-15-én a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság. Az ingyenesen látogatható rendezvényen a páratlanul szép természeti környezetet, és az ott átélhető élményeket igyekeznek népszerűsíteni. A Kerkaszentkirály és Alsószemenye térségébe tervezett programok ingyenesek, a résztvevők előzetesen online is regisztrálhatnak rájuk. Az első napon reggel 8 és délelőtt 10 óra között zajlik a helyszíni nevezés, illetve ez a két óra elméleti és gyakorlati vízi jártassági oktatást is magába foglal – különös tekintettel az elsősegély kérdéskörére. A versenyeket 10 és 16 óra között bonyolítják le, majd 19 óráig kiegészítő programok zajlanak. Vasárnap 9 és 13 óra között a térség természeti értékeit bemutató szakvezetett (gyalogos, kerékpáros vagy vízi) túrák indulnak, kisebb csoportokban. A rendezvény az INTERREG V-A Ausztria Magyarország Program – ATHU003 számú – PaNaNet+ című projekt keretében valósul meg. További információ a rendezvényről: www.bfnp.hu/hu/programok.

– A térség igen gazdag halfajokban, a Murában és a befolyó vizeiben eddig 53 halfajt mutattak ki – folytatta a szakember. – Hogy mennyire nem volt kutatott a terület, azt jól jelzi, hogy még az elmúlt években is kerültek elő a térségben korábban nem ismert halfajok. Közülük a legjellemzőbbek az úgynevezett reofil, azaz áramláskedvelő fajok, amelyek éppen az ilyen gyorsabb sodrású, kavicsos medrű folyókban, patakokban fordulnak elő. Közéjük tartozik a márna, a kecsge, a domolykó és

ki. Ezek elsősorban kisebb halak, amelyek szintén szeretik a gyors sodrású, oxigénben gazdag vizeket. A felpillantó küllő, a homoki küllő, illetve a bucófajok, a magyar és német bucó sorolható ide. Vannak ritka halfajok a lefűződő holtágakban, a mocsaras lápi jellegű vizekben is, mint a lápi póc vagy a réti csík, amelyeknek a kis-balatoni vizek voltak az igazi hazájuk, de itt is előfordulnak. Nagyon jellegzetes mocsári halközösség továbbá a compó és az aranykárász alkotta közösség is.

tartozott, elsősorban az akkori jugoszláv és ausztriai papír- és bőrgyárak, vegyi üzemek szennyezései miatt, de a közelmúltig Letenyének sem volt túlságosan

korszerű szennyvíztisztítója. Az üzemek egy része azonban eltűnt, a maradék technológiája változott.

– A szitakötők mellett egyes lepkefajokat

is érdemes megemlíteni, a magyar színjátszó lepke elterjedésének például a Mura az északnyugati határa – sorolta tovább a természetvédelmi őr. – Ugyanilyen jellegzetes lepkefajunk a drávai tegzes. A kételtűek között kevesebb az érdekesség, ami van, például a mocsári béka, amelynek hím egyedei kora tavasszal égszínkék színűek lesznek, az másutt is előfordul. A hullók közül pedig a mocsarakban, holtágakban előforduló mocsári teknőst érdemes megemlíteni.

A madárfauna már sokkal izgalmasabb. Egyrészt az ártéri erdőkben fészkelnek a térség úgynevezett zászlóshajó-fajjai, a réti sasok és a fekete gólyák, de a vízi és énekes madarak tekintetében is gazdag a vidék. Utóbbiak közül az ártéri erdők a harkályfajoknak kedveznek, hiszen sok a lábön álló, de már

alkalmazkodott a körülményekhez, ha úgy adódik, még július végén, augusztusban is költhet. A zátonyok másik jellegzetes madara a billengető cankó, de szürkegém telepek is vannak a folyó mentén.

– A Mura a madarak téli vonulásában is jelentős szerepet játszik – mutatott rá Lelkes András. – Amikor az állóvizek befagynak, a récefélék a Murára jönnek, de akár több ezer hatyú is telelhet itt. Vadlúd módjára vetéseken, repcetáblákon jönnek össze, pazar látványt nyújtva.

Az emlősök közül a hódot emeli ki elsőként a természetvédelmi szakember. Mint mondja, a legnagyobb európai rágcslónak számító faj – amely a közhiedelemmel ellentétben nem eszik halat – a 19. században ugyan kipusztult hazánkban, de mára újra elszaporodott. A Murára nem történt

Fotó: Pisztráng Kör Egyesület

Nagy hangsúlyt kap a vízi turizmus fejlesztése

Fotó: Puskas Zoltán

Csónaktároló a Hódvár Vízitúra Kikötőben

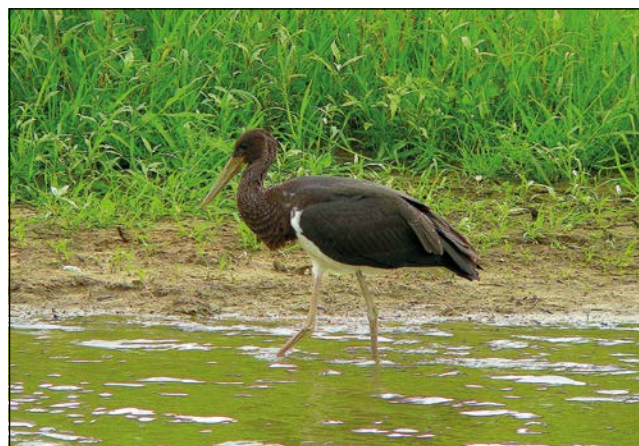
a paduc, 2005-ben Murakeresztúr környékén egy kétméteres, 50 kilós sima tokot is fogtak, ami a legritkább tokfélének számít, a viza rokona. Az 53 halfaj közül három fokozottan védett, hét pedig bennszülött faj, amely az évmilliók során itt, a Kárpát-medencében alakult

Lelkes András a gerincelenek közül a védett szitakötő fajokat emeli ki, amelyeket bioindikátoroknak is nevez. Ez azt jelenti, hogy ahol ezek a fajok előfordulnak, ott tiszták a vizek. A Mura esetében nem volt mindig így, a 80-as évekig Magyarország legszenyvezettebb folyói közé

Fotó: Lelkes András

Murai látkép - ez az, amivel nem lehet betelni

Fotó: Lelkes András

Fekete gólya gázol táplálék után kutatva a folyóban

holt vagy odvas fa, amelyek rengeteg rovarláplálékot rejtenek. A vízi madarak közül Lelkes András a kis lilét említi a térség szimbolikus fajaként. Ezek szintén bioindikátor, rigó méretű madarak a kavicszátonyokon, a csupasz kavicsfelszínen költenek, ami egyben annak a veszélyét is magában hordja, hogy az áradások elmosás a tojásokat. A madár azonban

tudatos betelepítés, valószínűleg az 1998-ban a horvátok által a Dráva-szakaszon elengedett példányok közül jutott ide néhány, s azok lakták és népesítették be a Murát és Kerkát. A hód is rejtőzködő életmódot folytat, de a másik jellegzetes vízi emlőst, a vidrát még nehezebb észrevenni, pedig abból is van a Mura térségében szép számmal.

Gyuricza Ferenc

Ami eddig történt és a következő lépések

Az első PaNaNet projekt megvalósításáról és a tanulási folyamatról

Eredmények

2014 tavaszán a PaNaNet záró beszámolójában a következőket olvashattuk: „Összefoglalóan megállapíthatjuk, hogy ezen projekt keretében olyan lelkes csapat állt fel egy hosszú távú együttműködésre az osztrák–magyar határ régióban, amely kiváló példa egy jó gyakorlatra. Ahogy ez a benne létrejött, jövőre vonatkozó fejlesztési javaslatokból kitűnik, ez a kooperáció még sok mindent el tud érni – a szereplők további együttműködésének tehát semmi nem áll útjában ...”

Ténylegesen a hatásmechanizmusok két szintjét kell szem előtt tartanunk, ha a PaNaNet 2008–2014 eredményeit meg szeretnénk ítélni. Egyrészt azt, amelyet az összes tervezett tevékenység megvalósításával sikerült elérni, a közös PR-tevékenységtől kezdve a képzési programokon keresztül a természeti turizmus infrastruktúrájáig. Másrészt azt, ami a védett területek természetvédelmi menedzsmentjével foglalkozó határon átnyúló csapat létrejöttéhez vezetett, melynek központi célkitűzése a

2014 márciusában a projektpartnerek az illmichi nemzeti parki információs központban értékelték a hálózati együttműködés öt esztendejét.

szemléletformálás, a kínálat fejlesztése és az ökoturizmus. Megszámlálhatatlanul sok projekttegyeztetést, személyes találkozót, terjedelmes adminisztratív munkát és majdnem kétfélmillió eurós költségvetést fektettünk bele ezekben az években közösen abba, hogy mind a nyugat-pannon térség lakossága, mind a kirándulók és a

térségben pihenő vendégek felé közvetítsük, mennyire jelentős a natúr- és nemzeti parkoknak az életminőségre gyakorolt hatása.

A Lead Partner, a Regionalmanagement Burgenland koordinációja mellett – amely a tartomány hat natúrparkját is képviselte a projektben – minden projektpartner egyrészt feladatot

vállalt a munkacsomagokból, másrészt önállóan is megvalósított és finanszírozott projekttevékenységeket. A hálózatban az első PaNaNet projektben a három nyugat-magyarországi nemzeti park: Fertő–Hanság, Balaton-felvidék és Őrség, valamint a Nationalpark Neusiedler See – Seewinkel szerepeltek partnereként. Az volt a célunk, hogy mind a 16 védett természeti terület ismertségét fokozzuk, növeljük gazdasági és társadalmi elismertségüket a régióban, valamint a közösen kifejlesztett ökoturisztikai kínálatot piacéretté tegyük – és ezzel az egész régió arculatát a természeti élmény irányába mozdítsuk el. Az eredményekkel elégedettek lehetünk. A Nationalpark Neusiedler See – Seewinkel többek között egy nagy figyelemmel kísért, a nyugat-pannon életterek típusairól szóló, magyar és német nyelvű 52 oldalas kiadvánnyal (mindmáig elérhető), egy, a természeti tájat 1:15000 méretarányban ábrázoló, kivetítő felületként felhasználható domborművel (mely az illmichi információs központban található), a periodikusan megjelenő PaNaNet hírlevelek tartalmi és formai szerkesztésével, valamint továbbképzések és egy tanulmányút lebonyolításával (Thayatal Nemzeti Park, VízAlattiVilág Schrems) járult hozzá a munkához. Ezen túlmenően a PaNaNet projekt fejlesztési tettei lehetővé tették a nemzeti parkok látogatói infrastruktúrájának minőségi fejlesztését. Az első PaNaNet projekt zárókonferenciájára 2014. március 20–21-én, Illmichben került sor.

Az első lépések

a PaNaNet+ projektben

A 2016. október végén a Fertő–Hanság Nemzeti Park területén található Hegykőn lezajlott kétnapos nyitó workshop és a 2017. január 25-én a dél-burgenlandi Beleden (Bildein) megtartott projektnyitó konferencia után a partnerek már bőven a megvalósítási szakaszban jártak.

irányelveiről szól. Ezzel a projektpartnerek legfontosabb bemutató-, látogatóhelyszíneinek felmérését, értékelését szeretnénk elvégezni – pl. a megfigyelőhelyek időszzerű, egységes megjelenését célként kitűzve.

• A Burgenland Turizmus a „Természeti Élménynapokat” 2017. áprilisban kiterjesztette a magyarországi védett területekre, 2018. évben is határon átnyúlóan zajlott.

2017 januárjában a dél-burgenlandi Beleden (Bildein) mutatták be a partnerek a PaNaNet+ projektet.

• A PaNaNet újság Ön által kézben tartott száma is egyike a Nationalpark Neusiedler See – Seewinkel részéről koordinált kommunikációs tevékenységnek. Minden évben egy megjelenést tervezünk, a magyar nemzeti parkok és a burgenlandi natúrparkok hasonló megjelenésben fogják előállítani kiadványaikat.

• 2017 nyarán közös kritériumokat dolgoztunk ki a célcsoport-specifikus rendezvényekre. Minden projektpartner egy vezető – kiemelt témát vállalt, s így járul hozzá a változatos rendezvények létrehozásához a PaNaNet térség egészét illetően.

• Ugyancsak belekezdünk egy kétnyelvű kézikönyv elkészítésébe, ami a látogatói infrastruktúra

tekre, 2018. évben is határon átnyúlóan zajlott.

• Az Őrségi „Lepkeka-landot” 2017. május 12–14. és 2018. június 1–3. rendezték meg. Több százan vettek részt Ausztriából és Magyarországról az interaktív programokban (pl. lepkefutás).

• A „Miénk itt e ré!” című határon átnyúló diáknapi napokat 2017. május 5–6-án és 2018. május 11–12-én rendezték meg Kőszegen. A játékos versenyben 2017-ben először vettek részt burgenlandi diákok is, ahol újszerű élményeken keresztül ismerkedhettek meg a PaNaNet területek állat- és növényvilágával.

Folyók, szikes tavak, erdők, füves puszták, legelők, lápok és vulkánhegyek, mindezen élőhelyek, ökoszisztémák megtalálhatók a PaNaNet régióban a Dunától a Muráig.

Felfedezési útmutató

Fedezze fel a PaNaNet hálózat natúrparkjait és nemzeti parkjait!

Még a határtértség lakossága körében is csak kevesen vannak olyanok, akik Burgenland és Nyugat-Magyarország védett területeinek nagy részét felfedezték, bejárták volna. Természetesen a „felfedezés” nem csak egy egyszeri, rövid kirándulást vagy sportos biciklitúrát jelent, sokkal inkább egy „lelassított természeti élményről” van szó, amely elegendő időtöltést biztosít a megfigyeléshez, rácsodálkozáshoz és pihenéshez.

Íme, néhány tipp és útmutató a natúr- és nemzeti parkok természeti látnivalóhoz a Duna és a Mura között.

... a Fertő–Hanság Nemzeti Parkban

A Fertő tó déli partján, valamint a Hanság láprétegein a területek felfedezésében segítségünkre van néhány tanösvény. Olyan neveket viselnek, mint „Sziki őszi-rózsa”, „Közönséges rence” vagy „Hany Istók”. Ajánlatos hosszabb időt szánni a nemzeti park látogatóközpontjaira és kiállításaira: Lászlómajorban a bemutató majorság átfogó információkat nyújt a földművelés és vízhasználat történetéről, Sarródon, az igazgatóság épületében az információs anyagok mellett a nemzeti park régiós, helyi termékei is szerepelnek a kínálatban, a fertőújlaki Csapody István Természetiskolában bemutatják a táj jellemző élőhelyeit. Öntésmajorban, a Hanság kapujában, a helyi múzeumban a nemzeti park keleti részét bemutató átfogó kiállítás fogadja a látogatókat. Igen látványos a tavasz kezdetén a milliárdnyi virágzó tavaszi tözike a Répce menti csáfordi erdőben.

www.ferto-hansag.hu

... a Fertő-tó – Fertőzug Nemzeti Parkban

A nemzeti parknak mind az öt részterülete – így a legtöbb szikes tó is – autóval is elérhető, de a legtöbb dűlőt és gazdasági út csak a kerékpáros és gyalogos turizmus számára áll nyitva. Találhatók ott különböző méretű és eltérő magasságú kilátók,

A szikes tavak a Fertőzugban évente többször is változtatják arcukat.

Az Őrségi Nemzeti Park természeti környezete egyedülálló kikapcsolódási lehetőséget biztosít nem csak az orchideákat „vadászó” természetfotósoknak.

amelyek alkalmasak a hosszabb távú megfigyelésre és/vagy a természetfotózásra. Hogy a különböző évszakokban melyik élőhelyen milyen látnivaló akad, azt az Illmicben található, egész évben nyitva tartó információs központban tudhatják

A horvát határ mentén buja árterek között hömpölyög a Mura. (Balaton-felvidéki NPI)

meg a látogatók, teljes körű áttekintést pedig a nemzeti park honlapja kínál.

Kifejezetten a Hanság (Wasen) tájtörténelmével foglalkozik egy Tadenben (Mosontétény), a községi hivatalban működő kiállítás (nyitva: a hivatal munkaideje alatt).

www.nationalpark-neusiedlersee-seewinkel.at

... az Őrségi Nemzeti Parkban

Tavasszal a sárga sásliliom, kora nyáron az európai zergeboglár, valamint a vidrafű és a buglyos szegfű miatt érdemes túrázni az Őrségben – vezessen az akár a réteken, akár a nyírfákkal borított lápos területeken át. Tanösvények

vagy Árpád-kori kulturális műemlékek, régi paraszti udvarok és haranglábak teszik teljessé a látnivalók sorát. A Rába egy szakasza is a nemzeti parkhoz tartozik; természetesen dominálnak a tölgyes-bükkös erdők, melyek árnyékában

ritka moha- és páfrányfélék nőnek, valamint tözike, nárcisz és csillagvirág virágzik. Nyáron a gombaszedőket vonzzák ezek az erdők. Bizonyára a bicikli számát a legjobb közlekedési eszköznek az Őrségben, ha fel akarjuk kutatni az itteni tipikus településeket és örtemplomokat.

A szalafői „Pityerszer” szabadtéri múzeumot mindenképpen javasolt felkeresni az Őrségi túra során.

www.orseginemzetipark.hu

... a Balaton-felvidéki Nemzeti Parkban

A természetkedvelők körében talán a Kis-Balaton a nemzeti park legismertebb részterülete. A XIX. században leválasztották a tóról és 1951-ben természetvédelmi oltalom alá helyezték; ma több mint 250 madárfajnak ad otthont. Ezenkívül nagy számú rovar- és halfaj (pl. lápi póc és réti csík) él itt, valamint feltűnnek olyan emlősök is, mint a vidra és az aranyakál. Szabadon bejárhatjuk a „Búbos vöcsök tanösvényt”, csak túravezetővel a „Kócsag tanösvényt”. Hegyvidéki hangulatot nyújtanak a Tátika-hegy lankái (a hegytetőn várrom található), melyeket

részben benőtt egy őserdő. Csak túravezetővel látogatható a Csodabogyós-barlang. A Nemzeti Parkban számos kialudt vulkán található, amelyeknek különleges a geológiája és fajokban gazdag növény- és állatvilágát rendelkeznek.

A Tihanyi-félszigeten a látogatóközpont a vulkánokra és a levendulatermesztésre fókuszál. A Kovács-hegy mentén vezet a vadromantikus „Bazalt-út”.

Egész évben nyitva áll a Kápolnapusztai Bivalyrezervátum, amelynek kiállítóközpontja a Kis-Balaton növény- és állatvilágát is bemutatja.

www.bfnp.hu

... a hat burgenlandi natúrparkban

A Geschriebenstein–Írott-kő Natúrparkban, Ausztria és Magyarország között

található Burgenland legmagasabb kiemelkedése. A több mint 500 km jelzett túraúton váltakozva találunk nagy, összefüggő erdőterületeket, szárazgyepes és szőlővidékeket.

A Fertő-tó – Lajta-hegység Natúrparkban a magassági rétegződésnek megfelelően gazdagon strukturált tájék helyezkedik el igen kis területen. A természeti és kultúrtájon tett túrák pazar kilátást biztosítanak.

A Lánzséri-hegység Natúrpark az Alpok lábától a Pannon-Alföldre végbemenő átmenetet jelképezi. Az imponáló, orchideafélékben való gazdagság mellett itt nagy számban bukkanhatunk ásátásokra és romokra.

Európa egyetlen, három országban elterülő natúrparkja, a Raab-Őrség-Goricko Natúrpark fő jellemzője az ártéri táj. A nagy ipari területektől való jókora távolság miatt itt sikerült megtartani a sértetlen természetet,

például a mocsaras vidékeken. A történelemről tanúskodó utakon átélhetjük Ausztria, Szlovénia és Magyarország kulturális sajátosságainak találkozását.

Változatos képet mutat a sövényekkel és gyümölcsösökkel tarkított Rosalia-Kogelberg Natúrpark. Jelzett tanösvényeken fedezhetjük fel a kultúrtájukat: várakat és kolostorokat; ezenkívül akadálymentesen megközelíthető állomások biztosítják a korlátlan természeti élményt. A Rohrbachban található hagyományos gyümölcsöket bemutató kertben több mint 100 fajt tekintethetünk meg.

Az „Európai Zöld Öv” területén található a Weindylle Natúrpark, ahol az apró szőlőskertek között tett túrák során a bormúzeumban (Moschendorf) fedezhetjük fel a bor hajdani és mai készítményeit.

www.naturparke.at/Naturparke/Burgenland

A Fertő tó nyugati partján a kultúrtáj a nádgyűrűtől a Lajta-hegységig terjed.

Az első közös PaNaNet újságról

Tisztelt Olvasó!

Ön most egy egyedülálló kezdeményezés eredményét tartja a kezében. A nyugat-pannon térség magyar és osztrák védett területei, az azokat kezelő nemzeti park igazgatóságok és natúrparkok négy közös oldalt szentelnek PaNaNet ügyeiknek. A többi oldal a projektpartnernek (a hat burgenlandi natúrpark, a Fertő–Hanság Nemzeti Park Igazgatóság, a Nationalpark Neusiedler See – Seewinkel, az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság, valamint a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság) saját térségéről szól.

A PaNaNet+ projekt négy éves megvalósítási időszakában (2016–2020) a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság

Zala megyében összesen négy lapszámmal (2018 nyarán és őszén, valamint 2019 és 2020 tavaszán) jelentkezik az olvasóknál. Az összesen 12 oldal terjedelmű újságunk 8 oldalán Zala megyére vonatkozóan nyújtunk aktuális tájékoztatást természeti és kulturális örökségünkről, a természetvédelmi intézkedésekről, az eddigi eredményekről, új fejlesztéseinkről és programjainkról.

Nyugat-Pannónia egyedülálló gazdagsággal és sokszínűséggel bír az élőhelyek tekintetében. Bizunk benne, hogy a PaNaNet újságok is hozzájárulnak azok megismeréséhez, illetve kedvet, étvágyat csinálnak azok személyes felkereséséhez, csodás természeti környezetünk átéléséhez.

